

2.2.2011

Hyvät kuulijat,

Saamelaiskäräjien puolesta haluan toivottaa teidät tervetulleeksi tähän tilaisuuteen. Sanon muutama sanan aluksi Akwé:Kon ohjeiden taustasta ja mitä saamelaiskäräjät odottaa tältä työltä.

Suomi on ratifioinut biodiversiteettisopimuksen, joka velvoittaa valtioita turvaamaan biologisen monimuotoisuuden. Sopimus tunnustaa alkuperäiskansojen ja luonnon monimuotoisuuden välisen suhteen. Sopimus velvoittaa Suomea turvaamaan saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon säilymistä sekä perinteisten luonnonkäyttötapojen turvaamista. Kansainväliset sopimustekstit ovat hyvin abstrakteja, eikä sopimustekstin merkitystä ja soveltamista käytäntöön ole aina helppoa ymmärtää.

Biodiversiteettisopimuksen toteutumista seuraa sopimuksen allekirjoittajamaiden osapuolikokoukset, joita pidetään kahden vuoden välein. Osapuolikokoukset antavat päätöksiä ja suosituksia, miten biodiversiteettisopimusta tulee toimeenpanna. Alkuperäiskansojen perinteisen tiedon turvaamiseksi osapuolikokoukset ovat hyväksyneet monivuotisen työohjelman, joka ohjaa miten valtioiden tulisi toimeenpanna alkuperäiskansojen perinteisen tiedon suojaa. Akwé:Kon ohjeet, joista kuulette tarkemmin tänään myöhemmin, on laadittu biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksessa ja ne on tarkoitettu osaltaan edistämään luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja turvaamaan perinteisen tiedon säilymistä.

Suomessa biodiversiteettipolitiikkaa ohjataan kansallisella biodiversiteettistrategialla, jota ollaan parhaillaan päivittämässä. Aina viime vuosiin asti, biodiversiteettisopimusta ei ole toimeenpantu saamelaisia koskevien velvoitteiden osalta. Ympäristöministeriö on asettanut saamelaiskäräjien aloitteesta työryhmän valmistelemaan artikla 8(j):n toimeenpanoa ja saamelaisia koskevia biodiversiteettitoimenpiteitä. Työryhmässä on saamelaiskäräjien, eri ministeriöiden ja viranomaisten edustus. Työryhmä on käänttänyt tässäkin kokouksessa käsiteltävät Akwé:Kon ohjeet suomeksi. Työryhmän toimikausi kestää huhtikuun loppuun asti.

Tämän lisäksi saamelaiskäräjät ja metsähallitus ovat omalta osaltaan valmistelleet perinteisen tiedon huomioimista Metsähallituksen toiminnassa. Saamelaiskäräjillä ja metsähallituksella on yhteinen työryhmä, joka valmistelee metsähallituslain saamelaisia koskevien velvoitteiden soveltamista Metsähallituksen toiminnassa. Akwé:Kon ohjeiden kokeilu Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman uudistamisessa on osa metsähallituslain § 4 toimeenpanoa. Saamelaiskäräjät ja metsähallitus ovat neuvotelleet, miten Akwé:Kon ohjeita tulisi soveltaa Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa. Päädyimme siihen, että asiaa valmistelee erillinen työryhmä. Saamelaiskäräjien hallitus on nimennyt työryhmän ja sitä on täydennetty paliskuntien edustajilla. Työryhmän puheenjohtajana on Heikki Paltto, joka on kansallisen 8(j)-työryhmän varajäsen, saamelaiskäräjien elinkeino- ja oikeuslautakunnan varapuheenjohtaja ja saamelaiskäräjien edustaja paliskuntain yhdistyksen hallituksessa. Työryhmän tulee nimetä työlle myös sihteeri, joka valmistelee työryhmän kokouksia ja asianesittelyjä ja päättää työkielestä.

Akwé:Kon ohjeiden soveltaminen on historiallista ihan kansainvälisestäkin. Kiitos metsähallitukselle rohkeudesta olla ensimmäinen viranomainen tietojemme mukaan koko maailman mittakaavassa

ohjeiden soveltamisesta. Ohjeet on hyväksytty biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksessa vuonna 2004. Ohjeiden hyväksymisestä on kulunut kuusi vuotta ja vasta nyt ohjeita aletaan soveltaa konkreettisesti maankäytön ohjauksessa, juuri kuin biodiversiteettisopimuksen osapuolikokous on toivonut.

Saamelaisten oikeusaseman ja saamelaisten kotiseutualueen maankäytön suunnittelun kehittämiseksi Akwé:Kon ohjeilla on suuri vaikutus. Jos Hammastunturin hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelu onnistuu hyvin, Akwé:Kon ohjeiden soveltaminen voidaan ottaa osaksi muiden hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintaa ja myös luonnonvarasuunnitelmien laadintaa. On tärkeää, että Hammastunturin Akwé:Kon prosessista saadaan laajaa hyötyä ja julkaisu, jotta Hammastunturin mallia voisi soveltaa laajemminkin. Ympäristöministeriö seuraa prosessia myös hyvin läheisesti ja toivomme, että ohjeet otettaisiin huomioon myös kaavoituksessa saamelaisten kotiseutualueella.

On toki muistettava, että Akwé:Kon ohjeita sovelletaan Suomen lainsäädännön puitteissa. Saamelaiskäräjät toki tekee parhaansa, että lainsäädäntöä kehitetään vastaamaan Akwé:Kon ohjeistusta. Akwé:Kon ohjeet ovat ensisijaisesti menettelytapa tai prosessi, jonka kautta turvataan saamelaisten vaikutusmahdollisuudet hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa ja etsitään keinoja, joiden kautta kielteisiä vaikutuksia saamelaiskulttuurille voidaan hillitä. Kyseessä on siis menettelytapa, jonka tarkoitus on turvata saamelaiskulttuurin tulevaisuus Hammastunturin alueella. Joka tapauksessa kyseessä on merkittävä edistysaskel ja teillä hyvä Akwé:Kon työryhmä ja metsähallitus on suuri vastuu prosessin onnistumisesta. Minä toivotan teille kaikkea hyvää työlleenne sekä toivon ja uskon että työ kantaa hedelmää.

Kiitokset omasta puolestani.

Buorit guldaleaddjit,

Sámedikki beales sávan didjiide buresbohtima dán dilálašvuhtii. Vuohččan dajan muhtin sáni Akwé: Kon-rávvagiid duogázis ja maid sámediggi vuordá dán barggus.

Suopma lea ratifiseren biodiversitehttasoaHPamuša, mii geatnegahtá stáhtaid dorvvastit biologalaš mánggalágánvuoda dehege mii daddjojuvvo biodiversiteahttan. SoaHPamuš dovddasta álgoálbmogiid ja luonddu mánggalágánvuoda gaskavuoda. SoaHPamuš geatnegahtá Suoma dorvvastit sápmelaččaid árbevirolaš dieđu seailuma árbevirolaš luonddugavahanvugiid dorvvasteami luonddu biodiversitehta olis. Riikkaidgaskasaš soaHPamušdeavsttat leat hui abstrakta dásis, iige soaHPamušdavstta mearkkašumi ja heiveheami geavadii leat álot álki ipmirdit.

BiodiversiteahttasoaHPamuša duohtan šaddama čuvvot soaHPamuša vuolláičálliriikkaid oassebeallečoakkámat, mat dollojuvvojit guovtti jagi gaskkaid. Oassebeallečoakkámat addet mearrádusaid ja ávžžuhusaid, mot biodiversiteahttasoaHPamuš galgá duohtan dahkkot dehege olláhuhttojuvvo. Álgoálbmogiid árbevirolaš dieđu dorvvasteami várás oassebeallečoakkámat leat dohkkehan mánggajagát bargoprográmma, mii stivre mot stáhtat galggale olláhuhttit álgoálbmogiid árbevirolaš dieđu suoji. Akwé: Kon-rávvagat, mas gullabehtet vel odne dárkileappot, leat ráhkaduvvon biodiversiteahttasoaHPamuša oassebeallečoakkámis ja dat leat dárkkuhuvvon bealiteaset ovddidit luonddu mánggalágánvuoda seailuma ja dorvvastit árbevirolaš dieđu seailuma.

Suomas biodiversiteahttapolitiikka stivrejuvvo álbmotlaš biodiversiteahttastrategiijain, mii lea aid-do ođasnuhttojuvome. Gitta mañimus jagiid rádjái, biodiversiteahttasoaHPamuš ii leat duohtan dahkkon daiguin geatnegasvuodaiguin, mat gusket sápmelaččaid. Birasministeriija lea ásahan sámedikki álgaga mielde bargojoavkku válmmaštallat artiikkal 8(j) olláhuhttima ja biodiversiteahttadoaimmaid, mat gusket sápmelaččaid. Bargojoavkkus leat ovddasteaddjin sierra ministeriijaid ja eiseválddiid ovddastus. Bargojoavku lea jorgalahttan dánai čoakkámii buktojuvvon Akwé:Kon-rávvagiid suomagillii. Bargojoavkku doaimmaáigodat bistá cuoñománu lohppii.

Dasa lassin sámediggi ja meahceráđdehus leaba goabbánai iežaska oasis válmmaštallan árbevirolaš dieđu vuhtii váldima Meahceráđdehusa barggus. Sámedikkis ja meahceráđdehusas lea oktasaš bargojoavku, mii válmmaštallá meahceráđdehuslága geatnegasvuodaide heiveheami Meahceráđdehusa barggus – namalassii daid osiid mat gusket sápmelaččaid. Akwé: Kon-rávvagiid geahččaleapmi Bátneuođdara meahceguovllu dikšun- ja geavahanplána ođasnuhttimis lea meahceráđdehuslága 4. (§) paragrafra olláhuhttima oassi. Sámediggi ja meahceráđdehus leaba ráđđádal-lan, mot Akwé: Kon-rávvagiid galggalii heivehit Bátneuođdara meahceguovllu dikšun- ja geava-hanplána ráhkadeamis. Bođiimet dan oidnui, ahte ášši válmmaštallá sierra bargojoavku. Sámedikki stivra lea nammadan bargojoavkku ja dat lea dievasmahttojuvvon bálgesiid ovddasteddjiiguin. Bargojoavkku ságadoallin lea Heikki Paltto, gii lea álbmotlaš 8(j)-bargojoavkku várrelahttu, sámedikki ealáhus- ja vuoigatvuohtalávdegotti várreságadoalli ja sámedikki ovddasteaddji Bálgesiid ovtastusa stivrras. Bargojoavku galgá nammadit barggu várás maid čáli, gii válmmaštallá bargojoavkku čoakkámiid, áššemeannudeami ja mearrida bargogielas.

Akwé:Kon-rávvagiid heiveheapmi lea historjjálaš áibbas máilmeviidosáčatge. Giitu meahceráđdehussii roahkkatvuodas go dat lea min dieđuid mielde vuosttaš eiseváldi oba máilmmis rávvagiid heiveheamis. Rávvagat leat dohkkehuvvon biodiversiteahttasoaHPamuša oassebeallečoakkámis jagi 2004. Rávvagiid dohkkeheamis lea gollan guhtta jagi ja easka dál rávvagiid álget heivehit konkrehtalaččat eanangeavaheami stivremis, aivvefal nu go biodiversiteahttasoaHPamuša oassebeallečoakkán lea sávvan.

Sápmelaččaid riektesajádaga ja sámiid ruovttuguovllu eanangeavahusa plánema ovddideapmái Akwé: Kon-rávvagiin lea stuora váikkuhus. Jos Bátneuođdara dikšun- ja geavahanplána válmmaštallan lihkostuvvá bures, de Akwé: Kon-rávvagiid heiveheapmi sáhtta váldojuvvot eará dikšun- ja geavahanplánaid ráhkadeami oassin ja maiddái luondduriggodatplánemiid oassin. Lea dehálaš, ahte Bátneuođdara Akwé: Kon proseassas oážžut olu ávkki ja ahte das ráhkaduvvo maid girji, vai Bátneuođdara Akwé: Kon-málla sáhtta heivehuvvot viidáseappotnai. Birasministeriija čuovvu maid proseassa hui stuora beroštumiin ja sávvat, ahte rávvagat váldojuvvole vuhtii maiddái lávvenbarggus sámiid ruovttuguovllus.

Ferte dieđusge muitit, ahte Akwé: Kon rávvagat heivehuvvojit Suoma lágaid addin rámmaid siste. Sámediggi almmatge barga buot dan ovdii, ahte lágat ovddiduvvojit nu ahte dat vástidit Akwé: Kon-rávvagiid. Akwé: Kon-rávvagat leat vuohččan meannudanvuohki dehe proseassa, man olis dorvvastuvvojit sápmelaččaid váikkuhanvejolašvuodát dikšun- ja geavahanplána ráhkadeamis ja ohccojuvvojit vuogit, maiguin biehtadahkes váikkuhusat sámi kultuvrii sáhttet hálddašuvvot. Jearaldagas lea meannudanvuohki, man ulbmil lea dorvvastit sámi kultuvrra boahteáiggi Bátneuođdara guovllus. Juohke dáhpáhusas jearaldagas lea mearkkašahhti ovdánanlávki ja dis buorre Akwé: Kon-bargojoavku ja meahcceráddehus lea stuora ovddasvástádus proseassa lihkostuvvamis. Mun sávan buot buriid didjiide dán barggus ja sávan ja maiddái jáhkán barggu mannat bures.

Giitu iežan beales.